

Gál Csaba ny. mk. ezredes:

KATONAI ÉS HADITECHNIKAI HÍREK, INFORMÁCIÓK A NAGYVILÁGBÓL

AZ OROSZ LÉGIERŐ ÉV VÉGI AJÁNDÉKA

2020. december végén az orosz légierő megkapta a Szu–57 típusú ötödik generációs repülőgép első sorozatgyártású példányát.¹ A repülőgép fejlesztését közel két évtizede kezdték el, az első prototípusa 2010-ben emelkedett a levegőbe. A típust egy ideig T–50 és PAK FA² néven emlegették. A sorozatgyártás megkezdése előtt 10-12 db előszériás gépet is legyártottak, ezek rendszeresen részt vettek légi bemutatókon. 2019-ben a gyári berepülés során lezuhant egy példány – amely szakértők szerint valójában az első sorozatban gyártott Szu–57 volt –, és ez az esemény egy évvel kitolta a légierő részére történő szállítások megkezdését. A típus új hajtóművet kap, de annak sorozatgyártása még nem kezdődhetett el, egyelőre a fejlesztés végső fázisában van, emiatt a jelenlegi sorozatgyártás során régebbi hajtóműveket építenek be. Oroszország legalább 76 ilyen repülőgépet szeretne hadrendbe állítani. Néhány előszériás repülőgép (prototípus) 2018-ban Szíriában több harci bevetésen is részt vett az Iszlám Állam elleni harcban. Ez – amellet, hogy segített a repülőgép rendszereinek finomhangolásában – jó ajánlólevél lehet a világpiacon történő értékesítéséhez is. Szergej Bogdan gyári tesztpilóta szerint ez a repülőgép még a 21. század közepén is hadrendben lesz, mert nagyon sok fejlesztési potenciál van benne.

AMERIKAI VÉLEMÉNY SZERINT AZ OROSZ SZU–57 REPÜLŐGÉP VALÓS FENYEGETÉST JELENT

A Szu–57 típusú repülőgép első sorozatgyártású példányának várható átadása apropóján az amerikai *The National Interest* cikket³ közzölt annak öt kiemelkedő képességéről. Az *aerodinamikája* kiemelkedő a kategóriájában, utánégető nélkül képes kétszeres hangsebességgel repülni, hatótávolsága szubszonikus sebességgel eléri a 3500 km-t, tolóerővektor-eltérítéses hajtóműve pedig légi harcban kitűnő manőverezési lehetőségeket biztosít a pilóta számára. A gép tervezésekor a lopakodótechnológiával készült ellenséges légi célok elleni „brutális hatékonyságú” alkalmazásra helyezték a hangsúlyt. A *fegyverrendszere* alapvetően a fázisvezérelt antennarácsú fedélzeti radarberendezés adatai alapján hajtja végre a légi és a földi célok támadását az erre szolgáló rakétafegyverzettel. A légi célokat 150 km-nél nagyobb távolságból is támadhatja, földi célok ellen várhatóan nagy hatótávolságú hiperszonikus rakétával is felszerelik, valamint precíziós légibombákat is hordozhat. A fejlesztés és a

¹ Russia fields first mass-produced 5th-gen Su-57 fighter jet. RT looks back at its history. RT, 26. 12. 2020. <https://www.rt.com/russia/510790-su57-fighter-mass-production/> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 14.)

² Perspektivnyij aviacionnij kompleks frontovoj aviaciji – a frontlégierő perspektivikus repülőkomplexuma.

³ Mark Episkopos: Russia's Su-57 Stealth Fighter Is a Real Threat. The National Interest, 11. 12. 2020. <https://nationalinterest.org/blog/buzz/russia%E2%80%99s-su-57-stealth-fighter-real-threat-174353> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 19.)

gyártás során a mérnökök igyekeztek a repülőgép árát minimalizálni, hogy elősegítsék az otthoni rendszeresítést és az exporteladásokat. A megcélzott darabára 40 millió dollár körül van.⁴ A Szu–57 repülőgépet nagy fontosságú légi célok ellen tervezik bevetni, ezért a tervezők nagy gondot fordítottak az *ellentevékenység* képességeinek a kialakítására. Ebben fontos szerep hárul a gép orr-részén, a fő fedélzeti radar mögött mindkét oldalon beépített kis méretű fázisvezérelt antennarácsú radarokra, amelyek kiegészítő információval látják el a pilótát a közeli légtérben a repülőgép mellett és alatt történő eseményekről, ami különösen fontos légi harc közben. A gép passzív infravörös felderítőrendszere a lopakodóképességű ellenséges légi célok nagy távolságban történő felderítését és követését teszi lehetővé. A repülőgép együttműködhet egy „*hűséges kísérővel*”,⁵ mely a Szu–57-tel párban hajtja végre a feladatot, felderítési és egyéb támogatást nyújthat a vadászrepülőgép pilótájának, és a túl kockázatos feladat végrehajtását is átvállalhatja.

BIZONYTALAN AZ F–35 REPÜLŐGÉP SOROZATGYÁRTÁSÁNAK ÜTEME

Az amerikai F–35 Lightning II repülőgépet jelenleg kilenc ország hadereje használja, de a Pentagon egyelőre meghatározatlan ideig elhalasztotta annak jóváhagyását, hogy a Lockheed Martin vállalat elkezdhesse annak teljes kapacitással történő gyártását.⁶ A halasztás oka, hogy az illetékesek nem tudják megmondani, mikor áll készen a repülőgép szimulációs harci tesztelésre, amit 2017 óta már többször elhalasztottak. A 398 milliárd dolláros program e mérföldkövének, a teljes sorozatgyártás megkezdésének legutolsó határidejét – 2021 márciusát – Ellen Lord, a Védelmi Minisztérium beszerzéseikért felelős helyettes államtitkára törölte el. Műszaki problémák és a Covid–19 késleltették a szimulációs létesítmény előkészítését, ahol a bonyolult tesztelést végrehajtanák. Az új időpontot független technikai felülvizsgálat alapján fogják kitűzni, mondta a helyettes államtitkár szóvivője. A szimulációs harci teszt elvégzésére a legutolsó határidő 2020 decembere volt. A teszt majdani elvégzését követően még 2-3 hónap kell arra, hogy az adatokat feldolgozzák, elkészítsék a jelentést a Pentagon és a Kongresszus számára, és csak a jóváhagyás után kezdődhet meg a sorozatgyártás teljes kapacitással. Ez egyben azt is üzeni a hazai adófizetők és a külföldi vásárlók számára, hogy a repülőgép sikerrel vette az összes tesztet, hatékony a legmagasabb szintű fenyegetésekkel szemben, teljesíti az üzemeltetési elvárásokat. A szimulációs harci tesztelésen az amerikai F–35 típusú repülőgépnek helyt kell állnia a legfejlettebb orosz és kínai légvédelmi rendszerekkel és repülőgépekkel szemben egyaránt.

⁴ Érdekes, hogy egy repülőgépeket összehasonlító honlap szerint a Szu–35 darabára 65 millió dollár, míg az azt leváltó Szu–57 esetében a forrás 42 milliót ad meg. Sukhoi Su-35. AircraftCompare. <https://www.aircraftcompare.com/aircraft/sukhoi-su-35/> és Sukhoi Su-57. AircraftCompare. <https://www.aircraftcompare.com/aircraft/sukhoi-su-57-felon/> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 15.)

⁵ Angolul loyal wingman. Az ilyen pilóta nélküli repülőgépeket általában mesterséges intelligencia irányítja.

⁶ Anthony Capaccio: Pentagon Keeps \$398 Billion F-35's Full-Rate Production on Hold. Bloomberg, 31. 12. 2020. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-12-31/pentagon-keeps-398-billion-f-35-s-full-rate-production-on-hold> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 02.)

OROSZORSZÁG NEM AKADÁLYOZZA TÖRÖKORSZÁGOT, HOGY AZ MEGTISZTÍTSA HEGYI-KARABAHOT AZ AKNÁKTÓL ÉS A PARTIZÁNOKTÓL

A hegyi-karabahi konfliktus által érintett térségben a török szárazföldi erők állományából 136 fő teljesít szolgálatot azerbajdzsáni alegységek kötelékeiben.⁷ Fő tevékenységük a terület megtisztítása az aknáktól és a különböző robbanószerkezetektől, valamint erre a tevékenységre tanítják az azerbajdzsáni katonákat. Török sajtóhírek szerint az aknamentesítést követően török katonai kontingenst telepítenek a térségbe, holott az ellentétes lenne Baku, Jereván és Moszkva megállapodásával, miszerint a térségben csak orosz békefenntartók fognak tevékenykedni. Azerbajdzsáni források szerint is várható török erők települése a térségbe. A Bakuban december 10-én tartott díszszemlén török alegységek is felvonultak, és bemutatták a Bayaktar TB2 típusú drónt is. Ez az eszköz aktívan részt vett az őszi fegyveres összecsapásban, amikor török kezelők a drónokról indított páncéltörő rakétákkal az örmény páncélozott haditechnikai eszközök több mint felét kilőtték. A térségben tartózkodó török erők kötelékében állítólag különleges műveleti alegység is tevékenykedik, melynek tagjai korábban Líbiában és Szíriában már szereztek harci tapasztalatokat. A fegyveres összecsapásokat lezáró megállapodás értelmében több hegyi-karabahi település azeri fennhatóság alá kerül, de ezt a helyi lakosok ellenzik, többen erőszakhoz is folyamodnának, amire természetesen Baku is hasonló fenyegetéseket fogalmaz meg. Korábban Hulusi Akar török védelmi miniszter azt nyilatkozta, hogy „ha a Karabahkal kapcsolatos megállapodást nem tartják be, akkor azonnal következhet a katonai változat”. Orosz részről eddig csak szavakban ítélték el a fokozódó török katonai jelenlétet, látható intézkedéseket nem foganatosítottak.

A PENTAGON HADITENGERÉSZETI JÁRŐRÖZÉST TERVEZ AZ OROSZORSZÁGTÓL ÉSZAKRA FEKVŐ VIZEKEN

Washington azt tervezi, hogy megnöveli jelenlétét az Északi-sarkvidék Oroszország felé eső részén, mivel Moszkva egyre több erőforrást koncentrálna a régió hatalmas természeti erőforrásainak kiaknázására és kereskedelmi útvonal létrehozására érdekében.⁸ 2020 decemberében a Parti Őrség bejelentette, hogy valószínűleg finn jégtörő hajókat fog lízingelni a járőrözése biztosítására, mivel nem áll rendelkezésére megfelelő képességű amerikai jégtörő. Kenneth Braithwaite haditengerészeti miniszter bejelentette, hogy hasonló módon tervezik a járőrözést az Északi-sarkvidék vizein, ahogyan azt a Dél-kínai-tengeren is teszik, vagyis a hajózás szabadságát szeretnék tesztelni a nemzetközi vizeken. Az elkövetkező években az amerikai hadihajóknak „határozottabban kell tevékenykedniük” az Északi-sarkvidék térségében, ahol Oroszország mellett Kína is jelen van. Az amerikai hadihajók elsősorban a Barents-tengeren fognak hajózni, és megközelítik a Kola-félszigetet is, hogy a világnak azon a részén is érezhető legyen az amerikai haditengerészet jelenléte. Felkeresik az északkeleti átjárót is, amelyen a teherszállító hajók a jövőben a jelenlegi útvonalaknál sokkal gyorsabban és így olcsóbban szállíthatnak árut az Atlanti- és a Csendes-óceán között.

⁷ Владимир Мухин: Россия не помешает Турции зачистить Карабах от мин и партизан. Nyezaviszimaja Gazeta, 17. 12. 2020. https://www.ng.ru/armies/2020-12-17/2_8043_karabakh.html (Letöltés időpontja: 2020. 12. 19.)

⁸ Ilya Tsukanov: Pentagon Plans South China Sea-Style 'Freedom of Navigation' Naval Patrols Around Russian Arctic. Sputnik News, 07. 01. 2021. <https://sputniknews.com/military/202101071081692441-pentagon-plans-south-china-sea-style-freedom-of-navigation-naval-patrols-around-russian-arctic/> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 08.)

VÁRHATÓ BRIT REAGÁLÁS A NÖVEKVŐ OROSZ HADITENGERÉSZETI JELENLÉTRE NAGY-BRITANNIA KÖZELÉBEN

Sir Nick Carter tábornok, a brit haderő vezérkari főnöke a 2020 decemberében tartott évértékelő beszédében kihangsúlyozta, hogy „Oroszország már Nagy-Britannia udvarában feszítgeti izmait”.⁹ December elején összesen 10, az orosz Északi-, Balti-tengeri és Fekete-tengeri flottákhoz tartozó hadihajó jelent meg a brit és az ír partok közelében. A tábornok szerint az oroszok a hidegháború óta nem kérkedtek ennyire az erejükkel. Nagy-Britannia nem engedheti meg az oroszoknak az ilyen erőfitogtatást, amihez megfelelő képességű hagyományos erőkkel – hadihajókkal és repülőgépekkel – kell rendelkeznie, valamint megfelelő nem hagyományos kiberképességekkel is. A helyzet megköveteli, hogy a britek is hasonló kihívásokkal szembesítsék őket a Barents- és a Balti-tengeren, de akár a Fekete-tengeren is. A brit vezérkari főnök szerint a 2021 januárjában kezdődő kül-, védelmi és biztonságpolitikai felülvizsgálat várhatóan jelentős változásokat hoz majd a haderő életében. Olyan jelentős modernizáció várható, amilyen az 1980-as évek óta nem történt, többek között jelentős robot- és autonóm képességekre fog szert tenni a haderő, de egyelőre még a harcokocsikra is szüksége lesz. A rendszeresítésre tervezett eszközök között korszerű pilóta nélküli repülőgépek, légvédelmi komplexumok, valamint nagy pontosságú és nagy hatótávolságú rakéták is lesznek.¹⁰

A 2021. ÉVI ZAPAD GYAKORLATON A KORSZERŰ HARCTEVÉKENYSÉGEKET FOGJÁK GYAKOROLNI

Az orosz Nyugati Katonai Körzet vezetése a Zapad–2021 parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat során előtérbe fogja helyezni a támadó robotrepülőgépek és a pilóta nélküli repülőgépek elleni harcot, a feltételezett ellenség tűzzel és a rádióelektronikai harc eszközeivel történő támadását, függőleges átkarolását harcászati szintű légideszantok alkalmazásával, az egyik fajta harctevékenységről a másikra történő gyors átmenettel és bonyolult, dinamikus helyzet létrehozásával.¹¹ Gyakorolni fogják a főerőktől elszakadó alegységek harctevékenységeit, a mélységi rajtaütéseket, az átkaroló és a megkerülő műveleteket. Az év legfontosabb eseményére történő felkészülés során számos váratlan ellenőrzés lesz a Nyugati Katonai Körzet magasabbegységeinél és egységeinél. Begyakorolják a részt vevő alegységek nagy távolságra kombinált módon történő eljuttatásának módjait. Az ellenőrzések alkalmával nagy figyelmet fordítanak az alegységek vezetésének és irányításának automatizált eszközökkel történő megszervezésére.

⁹ Dominic Nicholls: Russia is 'flexing muscles in Britain's back yard' after ten warships arrive off UK coast, Chief of the Defence Staff warns. The Telegraph, 17. 12. 2020. <https://www.telegraph.co.uk/news/2020/12/17/russia-flexing-muscles-britains-back-yard-ten-warships-arrive/> (Letöltés időpontja: 2020. 12. 19.)

¹⁰ В Лондоне остались недовольны демонстрацией Россией силы у своих берегов. Reporter, 18. 12. 2020. https://topcor.ru/17857-v-londone-ostalis-nedovolny-demonstraciej-sily-rossiej-u-svoih-beregov.html?utm_source=warfiles.ru (Letöltés időpontja: 2020. 12. 19.)

¹¹ На учениях «Запад-2021» будут отрабатываться современные методы ведения боевых действий. Военно-промышленный курьер, 02. 01. 2021. <https://www.vpk-news.ru/news/60211> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 02.)

INDONÉZIA INTENZÍVEN FEJLESZTI LÉGIEREJÉT

2020. december elején a nemzetközi sajtóban megjelent a hír, miszerint közel a megállapodás 48 db francia Rafale típusú repülőgép eladásáról az indonéz légierő számára.¹² Prabowo Subianto, Indonézia védelmi minisztere 2020. október 21-én párizsi látogatása során ismételten kifejezte országa érdeklődését a francia vadászrepülőgép iránt. Még az év vége előtt szeretne volna megkötni az üzletet, de a francia fél még kért egy kis időt a szerződés részleteinek a kidolgozására. Indonézia 2020 elején kezdett komoly tárgyalásokat a francia hadiipar egyes szereplőivel, mert a repülőgépek mellett szüksége lenne Gowind-osztályú korvettekre és Scorpène-osztályú tengeralattjárókra is. Néhány nappal a fenti hír megjelenése után újabb információ jelent meg a témával kapcsolatban.¹³ Eszerint Christopher Miller megbízott amerikai védelmi miniszter december 7-én és 8-án Jakartában találkozott indonéz partnerével. A megbeszéléseket követően az amerikai fél beleegyezett abba, hogy teljesíti Indonézia korábbi, addig elutasított kérését: vásárolhat negyedik generációs F-15 Strike Eagle és F-18 Hornet típusú repülőgépeket. Indonézia eredetileg a korszerűbb F-35 típusból szeretett volna vásárolni, de ahhoz csak egy évtized múltán jutott volna hozzá. Indonéziának jelenleg 60-nál kevesebb vadászrepülőgépe van, de a haderőfejlesztés keretében legalább 100 db korszerű vadászrepülőgép beszerzését tervezi. E jelentős fejlesztés valószínű oka Kína erőteljes katonai terjeszkedése a Dél-kínai-tengeren.

TITOKZATOS TORPEDÓSZERŰ TÁRGY AKADT EGY INDONÉZIAI HALÁSZ HÁLÓJÁBA

2020 decemberének végén egy indonéziai halász a Selayar-sziget közelében (Celebesztől délre) egy kamerákkal felszerelt torpedószerű tárgyat fogott ki a vízből.¹⁴ A média szerint Kína titokban adatgyűjtő tevékenységet végez Indonézia vizein. Kína nem kommentálta az eseményt, de ismert, hogy a két országnak területi vitái vannak a Dél-kínai-tengert illetően, mert Kína követelése érintik Indonézia kizárólagos gazdasági zónáját is. A kifogott tárgy burkolata alumínium, 225 cm hosszú, 50 cm fesztávú kormányfelülete van és a farokrészéhez egy 93 cm hosszú antenna csatlakozik. Katonai szakértők szerint a kifogott tárgy a kínai Sea Wing dróncsalád egyik tagja lehet, amelynek rendeltetése víz alatti felderítés. Az eszköz valószínűleg olyan adatokat gyűjt, amelyek háború esetén tengeralattjárók számára hasznosak lehetnek. Ilyenek például a víz hőmérséklete, zavarossága, sótartalma, oxigén- és klorofill-szintje. A kínai Xiang Yang Hong 06 kutatóhajóról 2019-ben 12 db Sea Wing víz alatti drónnal gyűjtöttek hidrológiai adatokat egy kb. 800 km²-es területről.

¹² Indonesia, France Close to Agreement on 48 Rafale jet Deal: Reports. Defense World, 03. 12. 2020. https://www.defenseworld.net/news/28461/Indonesia_France_Close_to_Agreement_on_48_Rafale_jet_Deal_Reports#.X93Hc2fCGUk (Letöltés időpontja: 2020. 12. 19.)

¹³ Mansij Asthana: Have French Rafales Been “Shot-Down” By American Heavyweight F-15s, F-18s For Indonesian Fighter Jet Deal? The EurAsian Times, 10. 12. 2020. <https://eurasianimes.com/have-french-rafales-been-shoot-down-by-american-heavyweight-f-15s-f-18s-for-indonesian-fighter-jet-deal/> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 10.)

¹⁴ Ilya Tsukanov: Mystery Torpedo-like Object Caught by Indonesian Fisherman Suspected to be Chinese Drone Sub. Sputnik News, 30. 12. 2020. <https://sputniknews.com/military/202012301081610058-mystery-torpedo-like-object-caught-by-indonesian-fisherman-suspected-to-be-chinese-drone-sub/> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 02.)

INDIA EXPORTÁLHATÓVÁ TETTE AZ AKASH LÉGVÉDELMI RAKÉTARENDSZERÉT

2020 végén az indiai kormány engedélyezte több fegyverrendszer és légi platform mellett az Akash típusú légvédelmi rakétarendszer jövőbeni exportját is.¹⁵ India azt reméli, hogy jelentősen növelheti fegyverexportját, valamint a baráti országokba történő eladásokkal javíthatja stratégiai kapcsolatait. India jelenleg – Szaúd-Arábia után – a második a világ fegyverimportáló országainak rangsorában, ugyanakkor a fegyverexportálónknál a 23. helyen áll.¹⁶ Narendra Modi kormányfő célja, hogy országa középtávon elérje az évi 5 milliárd dolláros fegyverexportot.¹⁷ Eddig a fő vásárlók Mianmar, Srí Lanka és Mauritius voltak, az Akash légvédelmi rendszer iránt azonban Vietnám, a Fülöp-szigetek és az Egyesült Arab Emírségek is érdeklődést mutat. A légvédelmi rakétarendszer 30 km távolságban és 18 000 m magasan repülő légi célok – vadászrepülőgépek, robotrepülőgépek, levegő-föld osztályú rakéták és ballisztikus rakéták – ellen alkalmazható. Egy ütegben egy Rajendra háromdimenziós fázisvezérelt antennarácsú radar van és négy hordozó-indító jármű 3-3 rakétával. Egy üteg egyidejűleg 64 célt követhet, és ellenük mind a 12 rakétát elindíthatja. Az üteg mintegy 2000 km² terület védelmét láthatja el.

MEGKEZDŐDÖTT AZ OSHKOSH PÁNCÉLOZOTT JÁRMŰVEK LESZÁLLÍTÁSA A MONTENEGRÓI HADERŐ RÉSZÉRE

2020. október végén a montenegrói haderő Danilovgradban hivatalosan átvette az amerikai Oshkosh cég első öt összhaderőnemi könnyű harcászati járművét (JLTV¹⁸), további 15 db érkezése november első hetében volt várható.¹⁹ A ceremónián megjelent az amerikai nagykövet, a montenegrói védelmi miniszter és a vezérkari főnök. Predrag Bošković védelmi miniszter az amerikai félnek köszönetet mondva kihangsúlyozta, hogy „*A mai naptól minden megváltozik a montenegrói haderőben. A mai ünnepség is megmutatja, hogy mit tudunk tenni közösen a partnereinkkel rövid idő alatt, transzparensen, hatékonyan és a legjobb módon a haderőnk érdekében*”. A montenegrói haderő összesen 67 db JLTV-t rendelt, leszállításuk 2023-ban fejeződik be. A járművekkel a NATO részére felajánlott 1. (Nikšić) és 2. (Plevlja) lövészsorozatot szerelik fel, ez a 2019–2028 közötti haderőfejlesztési terv legmagasabb prioritása. A szárazföldi csapatok manőverező- és védelmi képessége jelentősen javulni fog. Az új technika megfelelő elsajátítását követően lehetőség lesz arra is, hogy montenegrói katonák immár saját eszközökkel vehessenek részt különböző nemzetközi missziókban is. Felszólalásában az amerikai nagykövet kihangsúlyozta, hogy Montenegro az első európai ország,

¹⁵ India Clears Akash Missiles for Export. Defense World, 01. 01. 2021. https://www.defenseworld.net/news/28678/India_Clears_Akash_Missiles_for_Export#.X_A7eWfCGUK (Letöltés időpontja: 2021. 01. 02.)

¹⁶ Rajat Pandit: 2nd biggest arms importer, India 23rd on exporters' list. The Times of India, 10. 03. 2020. <https://timesofindia.indiatimes.com/india/2nd-biggest-arms-importer-india-23rd-on-exporters-list/articleshow/74559063.cms> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 17.)

¹⁷ 2019-ben India fegyverexportja elérte az 1,5 milliárd dollárt, ezzel megduplázta az előző évi eredményét. László Dávid: India fordítana fegyverkereskedelmi mérlegén. Magyar Nemzet, 2020. 02. 07. <https://magyarnemzet.hu/kulfold/india-forditana-fegyverkereskedelmi-merleg-en-7752941/> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 17.)

¹⁸ Joint Light Tactical Vehicle.

¹⁹ Vojska Crne Gore opremljena lakooklopnim vozilima najnovije generacije. Vojska, 30. 12. 2020. <http://www.vojska.me/vijesti/235052/Vojska-Crne-Gore-opremljena-lakooklopnim-vozilima-najnovije-generacije.html> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 02.)

melynek haderejében a kategóriájában legjobb JLTV megjelent. Ilyen járművek érkeznek 2021-ben Belgiumba, Litvániába, Nagy-Britanniába és Szlovéniába is, így a montenegrói haderő számára is könnyebb lesz az együttműködés a felsorolt országok aleggységeivel többnemzeti gyakorlatok és NATO-missziók során. Montenegró és az Amerikai Egyesült Államok 2019 októberében írta alá a 67 db jármű leszállításáról szóló szerződést, melynek értéke 36 165 105 dollár. Még a JLTV-k érkezése előtt, október 12-én az izraeli Elbit vállalat bemutatta a járművekre később felszerelendő távvezérelt fegyvertorony egy példányát, amely egy 12,7 mm-es M2A1 típusú géppuskával, hat füstgránátvetővel és az éjjel-nappali látást elősegítő, nagy teljesítményű elektrooptikai rendszerrel volt szerelve.²⁰

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Asthana, Mansij: *Have French Rafales Been “Shot-Down” By American Heavyweight F-15s, F-18s For Indonesian Fighter Jet Deal?* The EurAsian Times, 10. 12. 2020. <https://eurasianimes.com/have-french-rafales-been-shoot-down-by-american-heavyweight-f-15s-f-18s-for-indonesian-fighter-jet-deal/>
- Bozinovski, Igor: *Montenegro receives first JLTVs*. Janes, 02. 11. 2020. <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/montenegro-receives-first-jltvs>
- Capaccio, Anthony: *Pentagon Keeps \$398 Billion F-35's Full-Rate Production on Hold*. Bloomberg, 31. 12. 2020. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-12-31/pentagon-keeps-398-billion-f-35-s-full-rate-production-on-hold>
- Episkopos, Mark: *Russia's Su-57 Stealth Fighter Is a Real Threat*. The National Interest, 11. 12. 2020. <https://nationalinterest.org/blog/buzz/russia%E2%80%99s-su-57-stealth-fighter-real-threat-174353>
- India Clears Akash Missiles for Export. Defense World, 01. 01. 2021. https://www.defenseworld.net/news/28678/India_Clears_Akash_Missiles_for_Export#.XA7eWfCGUk
- Indonesia, France Close to Agreement on 48 Rafale jet Deal: Reports. Defense World, 03. 12. 2020. https://www.defenseworld.net/news/28461/Indonesia_France_Close_to_Agreement_on_48_Rafale_jet_Deal_Reports#.X93Hc2fCGUk
- László Dávid: *India fordítana fegyverkereskedelmi mérlegén*. Magyar Nemzet, 2020. 02. 07. <https://magyarnemzet.hu/kulfold/india-forditana-fegyverkereskedelmi-merlegen-7752941/>
- Nicholls, Dominic: *Russia is 'flexing muscles in Britain's back yard' after ten warships arrive off UK coast, Chief of the Defence Staff warns*. The Telegraph, 17. 12. 2020. <https://www.telegraph.co.uk/news/2020/12/17/russia-flexing-muscles-britains-back-yard-ten-warships-arrive/>
- Pandit, Rajat: *2nd biggest arms importer, India 23rd on exporters' list*. The Times of India, 10. 03. 2020. <https://timesofindia.indiatimes.com/india/2nd-biggest-arms-importer-india-23rd-on-exporters-list/articleshow/74559063.cms>
- Russia fields first mass-produced 5th-gen Su-57 fighter jet. RT looks back at its history. RT, 26. 12. 2020. <https://www.rt.com/russia/510790-su57-fighter-mass-production/>
- Sukhoi Su-35. AircraftCompare. <https://www.aircraftcompare.com/aircraft/sukhoi-su-35/>
- Sukhoi Su-57. AircraftCompare. <https://www.aircraftcompare.com/aircraft/sukhoi-su-57-felon/>

²⁰ Igor Bozinovski: *Montenegro receives first JLTVs*. Janes, 02. 11. 2020. <https://www.janes.com/defence-news/news-detail/montenegro-receives-first-jltvs> (Letöltés időpontja: 2021. 01. 18.)

- Tsukanov, Ilya: *Mystery Torpedo-like Object Caught by Indonesian Fisherman Suspected to be Chinese Drone Sub*. Sputnik News, 30. 12. 2020. <https://sputniknews.com/military/202012301081610058-mystery-torpedo-like-object-caught-by-indonesian-fisherman-suspected-to-be-chinese-drone-sub/>
- Tsukanov, Ilya: *Pentagon Plans South China Sea-Style 'Freedom of Navigation' Naval Patrols Around Russian Arctic*. Sputnik News, 07. 01. 2021. <https://sputniknews.com/military/202101071081692441-pentagon-plans-south-china-sea-style-freedom-of-navigation-naval-patrols-around-russian-arctic/>
- Vojska Crne Gore opremljena lakooklopnim vozilima najnovije generacije. Vojska, 30. 12. 2020. <http://www.vojska.me/vijesti/235052/Vojska-Crne-Gore-opremljena-lakooklopnim-vozilima-najnovije-generacije.html>
- В Лондоне остались недовольны демонстрацией Россией силы у своих берегов. Reporter, 18. 12. 2020. https://topcor.ru/17857-v-londone-ostalis-nedovolny-demonstraciej-sily-rossiej-u-svoih-beregov.html?utm_source=warfiles.ru
- Мухин, Владимир: *Россия не помешает Турции зачистить Карабах от мин и партизан*. Nyeza-viszimaja Gazeta, 17. 12. 2020. https://www.ng.ru/armies/2020-12-17/2_8043_karabakh.html
- На учениях «Запад-2021» будут отрабатываться современные методы ведения боевых действий. Военно-промышленный курьер, 02. 01. 2021. <https://www.vpk-news.ru/news/60211>